

הערה בנושא טריפה באדם*

ד"ר יעקב אילני

הגמרא¹ אומרת: "הכל מודים בהורג את הטריפה שהוא פטור". מצינו מחלוקת ראשונים לגבי הגדרת טריפה באדם.

רש"י² וכמוהו גם ראשונים אחרים³ סוברים שטריפת אדם דומה לטריפת בהמה ובכדי להגדיר אדם כטריפה צריך שילקה באחד מ"ח המומים הפוסלים בבהמה.

לעומתם, מחדש הרמב"ם שדרוש תנאי מיוחד להגדרת טריפת אדם, בשונה מטריפת בהמה. וכך הוא כותב⁴: "וכל אדם בחזקת שלם והורגו נהרג עד שיוודע בודאי שזה טריפה ויאמרו הרופאים שמכה זו אין לה תעלה באדם ובה ימות אם לא ימיתנו דבר אחר".

קיימת מחלוקת באחרונים כיצד להסביר את דעת הרמב"ם. האם כל מחלה שהרופאים קובעים שתמית את החולה הופכת את האדם לטריפה, גם כאשר אין בו אחד המומים המטריפים בהמה, או שדרושים לשם כך שני התנאים: שיהיה אחד מ"ח מומים, ושיאמרו הרופאים שאין תרופה למחלה.

הרב פיינשטיין⁵ סבור, שהרמב"ם אכן דורש את שני התנאים, ובמחלה לטלית ללא אחד מהמומים האדם אינו טריפה.

* חלק מתוך עבודת גמר לתואר ד"ר לרפואה בנושא: היחס לחולה הנוטה למות בהלכה היהודית.

1. סנהדרין ע"ח ע"א.
2. שם, וכן מכות ז' ע"א.
3. רמב"ן גיטין נ"ו ע"ב, ריטב"א מכות ז' א'. ועוד.
4. הל' רוצח, פרק ב', הלכה ח'.
5. אגרות משה, ח"ג, י"ד, סימן ל"ו.

פוסקים אחרונים אחרים⁶ מנסים ללמוד ברמב"ם שכל מחלה אשר אין לה תרופה הופכת את האדם לטריפה וסומכים בדבריהם על האחיעזר שכתב:⁷ "ולכאורה י"ל במכה פנימית שהוא בגדר טריפה".

לעניות דעתי, גם דעת האחיעזר הוא שהרמב"ם דורש את שני התנאים בטריפת אדם. זאת משתי סיבות:

(א) אם מעיינים היטב בדברי האחיעזר שם, לא מוכח מדבריו שכל מחלה פנימית הופכת אדם לטריפה שכן הוא כותב: "ולכאורה י"ל במכה פנימית שהוא בגדר טריפה ואם לא יעשו הניתוח בודאי ימות וכמש"כ הרמב"ם... בהורג את הטריפה דפטור אם ידוע בודאי שזהו טריפה ויאמרו הרופאים שמכה זו אין לה תעלה באדם ובזה ימות אם לא ימיתנו דבר אחר א"כ אין בזה דין רציחה בטריפה...". כלומר הפיסקה "י"ל במכה פנימית שהוא בגדר טריפה" היא חלק מהמשפט ובאה לתאר באיזו מכה פנימית מדובר ולא לאמר שכל מכה פנימית היא טריפה.

(ב) האחיעזר עצמו כותב במקום אחר במפורש את הבנתו בדברי הרמב"ם:⁸ "ודבר גדול השמיענו רבינו בזה, ובודאי בחולה סתם שהרופאים אומרים שאין רפואה למחלתו דאין לזה דין טריפה, כגוסס בידי שמים דההורגו חייב עליו, ובודאי מיירי שנמצא טרפות ואפ"ה בעינן דוקא שיאמרו הרופאים שאין לו תעלה אבל כל שיש לדברי הרופאים רפואה אין לו דין טריפה". וכן משמע במקום נוסף שבו כותב האחיעזר:⁹ "...דאדם טרפה שיש בו נקב בריאה והרופאים אומרים שאין לו תעלה כמש"כ הרמב"ם..."

לאור זאת, נראה לי שגם האחיעזר סובר שלדעת הרמב"ם דרושים שני תנאים להגדרת אדם כטריפה:

(א) שיהיה בו אחד מ"ח המומים המטריפים בהמה.

(ב) שיאמרו הרופאים שאין תרופה למחלתו.

יתכן שניתן לדייק דבר זה גם בלשון הרמב"ם עצמו שכותב: (שם) "עד שיוודע בודאי שזה טריפה, ויאמרו הרופאים..." דהיינו: דרוש גם שיוודע שזה טריפה.

מקור: ספר אס"א ז', עמ' 207-208, 1993

6. הרב פרימר, הלכה ורפואה כרך ד' עמ' ש"ג; הרב הרשלר, הלכה ורפואה כרך ב' עמ' מ"ט.

7. שו"ת אחיעזר י"ד סי' ט"ז אות ו'.

8. שו"ת אחיעזר חלק א, סי' י"ב סק"ה.

9. שו"ת אחיעזר חלק ג' סי' ס"ה ס"ק י"ד.